

การทำงานเชิงสิทธิ: กระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาอย่างเต็มประสิทธิภาพ

“ด้วยสภาพบริบทแห่งความหลากหลายกับสิ่งที่ถูกกลืนกลายในสังคม” ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังมีแนวโน้มด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยจะเห็นได้จากผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรือ Gross Domestic Product (GDP) ปี 2560 เป็นขยายตัวร้อยละ 3.9 จากที่คาดไว้ร้อยละ 3.8 และขยายตัวร้อยละ 3.9 ในปี 2561 ซึ่งเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มขยายตัวได้ชัดเจนขึ้นและสูงกว่าที่คาดการณ์กันไว้จากหลายฝ่าย โดยได้ปัจจัยสนับสนุนจากอุปสงค์ในประเทศที่ค่อย ๆ ปรับตัวขึ้น¹ อีกทั้ง **“กระทรวงพาณิชย์” เผยส่งออกเดือน ธ.ค.60 โต 8.6% ส่วนทั้งปีขยายตัว 9.9% สูงสุดในรอบ 6 ปี ประเมินปีนี้ส่งออกโต 5-7%”** โดยกลุ่มสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรขยายตัวในระดับสูงต่อเนื่องเป็นเดือนที่ 14 โดยเฉพาะข้าว ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง **อาหารทะเลแช่แข็ง** กระป๋อง และแปรรูป ไก่สดแช่แข็งและแปรรูป มีการขยายตัวในระดับสูงจากด้านราคาเป็นหลัก สำหรับกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมขยายตัวต่อเนื่องเป็นเดือนที่ 10² จากการเจริญเติบโตขึ้นทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงงานภาคอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล จึงเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญให้แรงงานจากประเทศที่ด้อยกว่าทางด้านเศรษฐกิจ เดินทางเข้ามาเพื่อเติมเต็มช่องว่างของการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทย จากสถานการณ์แรงงานข้ามชาติของกระทรวงแรงงานเมื่อเดือนมีนาคม 2561 ระบุว่า จำนวนแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายมีจำนวนทั้งสิ้น 3,214,800 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มพิสุจน์สัญชาติ จำนวน 1,313,615 คน กลุ่มนำเข้ามาตาม MOU จำนวน 637,770 คน กลุ่มแรงงานตามฤดูกาล จำนวน 61,068 คน กลุ่มแรงงาน one stop service จำนวน 1,178,678 คน และกลุ่มผู้ติดตาม จำนวน 23,669 คน

จังหวัดสมุทรสาครเป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจที่มีศักยภาพทั้งทางด้านการอุตสาหกรรม การประมง และการเกษตรกรรมจากข้อมูลสถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด (GPP) ประจำปี ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดสมุทรสาครชะลอตัวจากปีก่อน เนื่องจากวิกฤตการณ์การเงินโลกที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการสินค้าและบริการภายในประเทศและต่างประเทศที่ลดลง แต่อย่างไรก็ดี จังหวัดสมุทรสาครยังเป็นจังหวัด **1 ใน 10 ของจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงตลอดมา**³ จังหวัดสมุทรสาคร เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีแรงงาน

¹หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 25 ธันวาคม 2560 พาดหัวข่าวเรื่อง “จีดีพีไทยปี 2561 มีโอกาสเติบโต 4%”

²หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 22 มกราคม 2560 พาดหัวข่าวเรื่อง “กระทรวงพาณิชย์ เผยส่งออกเดือน ธ.ค.60 โต 8.6% ส่วนทั้งปีขยายตัว 9.9% สูงสุดในรอบ 6 ปี ประเมินปีนี้ส่งออกโต 5-7%”

³ <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดสมุทรสาคร>

ข้ามชาติ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานหลัก ๆ นั้นจะประกอบไปด้วยแรงงานสัญชาติ เมียนมา ลาว และกัมพูชา อีกทั้งยังพบว่ามีแรงงานนำเข้าเมืองแบบถูกกฎหมายหรือที่เรียกว่า (MOU) โดยส่วนมากก็มักจะเป็นแรงงานสัญชาติ เมียนมา ลาว และกัมพูชา เช่นกัน ในจำนวนนี้ยังมีเด็กข้ามชาติที่ติดตามเข้ามากับครอบครัวผู้ปกครอง และเกิดในประเทศไทยอีกจำนวนมาก จากสถานการณ์แรงงานข้ามชาติข้างต้นนั้น ปัญหาสำคัญที่จะตามมา คือ ปัญหาแรงงานถูกละเมิดสิทธิ หากพูดคำว่า **สิทธิมนุษยชน** ใครหลาย ๆ คนย่อมมักจะได้ยินกันเป็นอย่างดี แต่ทว่า ในหลักพื้นฐานของความเป็นจริงแล้วนั้น คำที่ดูคุ้นหูมักจะถูกมองข้ามและถูกละเลยให้ห่างออกไปจากสังคมไทยมากขึ้น อยู่เป็นเรื่อง ๆ โดยสิทธิแรงงานที่ถูกละเมิดและพบอยู่บ่อยครั้งนั้นก็ คือ การถูกสิทธิเรื่องค่าจ้าง-ค่าแรง รัฐบาลไทยได้ออกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็น พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด กฎกระทรวง มติคณะรัฐมนตรี ฯลฯ ที่ออกมาเพื่อเป็นมาตรการสำหรับใช้คุ้มครองแรงงาน แต่ในทางปฏิบัตินั้น ยังพบว่าปัญหาข้างต้นยังเป็นปัญหาสำคัญและยังพบอยู่บ่อยครั้งในระดับพื้นที่ต่าง ๆ การถูกละเมิดสิทธิ ได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน ในการเข้าถึงหลักประกันด้านต่าง ๆ ที่รัฐบาลไทยได้จัดให้กับเพื่อนพี่น้องแรงงานนั้น แรงงานยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิที่ตนเองควรจะได้รับ กล่าวคือ ไม่รู้ว่าตนเองมีสิทธิที่จะได้รับอะไร ไม่รู้ว่าตนเองควรต้องทำอะไร (ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการเข้าถึงสิทธิ) จึงเป็นช่องทางแสวงหาผลประโยชน์จากนายจ้างและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ละเลยการชดเชยในการสูญเสียที่เกิดขึ้น ยังคงมีปัญหามากมายหลากหลายที่คงยังรอการแก้ไขจากทางภาครัฐ ซึ่งภาครัฐยังคงเฝ้าดูสถานการณ์ปัญหาแรงงาน อีกทั้งยังมีการปรับปรุงในส่วนขอข้อกฎหมายเพื่อให้ครอบคลุมกับการแก้ไขปัญหาด้านแรงงาน แต่การแก้ไขปัญหายังคงจริงจัง และการเข้าถึงการแก้ไขปัญหาเชิงรุกยังไม่เกิดขึ้นมากในระดับโครงสร้างนโยบาย และระดับพื้นที่ การเผชิญปัญหาหลัก ๆ ที่สำคัญของแรงงานข้ามชาติคือ การถูกสร้างให้มีความหวาดกลัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ที่คอยกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบบังคับต่าง ๆ มาบังคับและควบคุมแรงงานมิให้มีการกระทำผิดเมื่อเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย แต่มีน้อยมากที่แรงงานข้ามชาติจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ ส่วนใหญ่มักจะถูกการกำกับโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเชิงนโยบาย⁴

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยเป็นสังคมที่ต่างเชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จนกลมกลืนกลายเป็นหนึ่งเดียวในความเป็นไทยโดยไม่มีการแตกแยก ยอมรับความหลากหลาย มีจิตใจเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน จึงไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเรื่องการแบ่งชนชั้น หรือเผ่าพันธุ์ **แต่การละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยังปรากฏอย่างต่อเนื่อง** เช่น การค้ามนุษย์ การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ การถูกละเมิดสิทธิแรงงาน สิทธิลูกจ้างนายจ้าง ปัญหาอุบัติเหตุจากการทำงาน ปัญหาในเรื่องที่

⁴ สมพงษ์ สระแก้ว แรงงานข้ามชาติจังหวัดสมุทรสาครกับการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย ประชาไทย 9 ธันวาคม

ข้อข้องกับสถานบุคคล เอกสารประจำตัว ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเด็ก (ไปกระทั่งถึงภัยร้ายในโลกยุคปัจจุบัน) การล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ภาพถ่ายโดย:นายณัฐพร เกิดนิคม วันที่ 13 มิถุนายน 2561

ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงกระบวนการป้องกัน การละเมิดสิทธิของแรงงาน ซึ่งในปัจจุบันยังคงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาขั้นตอนและกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือแรงงานที่กำลังเผชิญกับปัญหา จากผู้ที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงาน เป็นต้น กล่าวคือกระบวนการ (Process) ในดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนของแต่ละหน่วย และประสานกันเป็นลำดับภายในระบบ อาจเพิ่มระบบที่เชื่อมโยงถึงกันในแต่ละภาคส่วนและการติดต่อประสานงานระหว่างรัฐต่อรัฐ

เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและการส่งต่อข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ เช่น กระบวนการสอบข้อเท็จจริง กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง กระบวนการประเมินระดับความรุนแรงของปัญหา กระบวนการให้ความช่วยเหลือ กระบวนการให้ความคุ้มครอง กระบวนการฟื้นฟู เยียวยา กระบวนการติดตามผล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในระบบการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา ท้ายที่สุดนวัตกรรมใหม่ๆ ยังคงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา จะเห็นได้ว่ารูปแบบของปัญหาในยุคปัจจุบันเริ่มมีความต่างและเปลี่ยนแปลงจากอดีตอยู่เป็นจำนวนมาก สิ่งที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาต้องเริ่มต้นจากปัจเจกบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ทำงานด้านการคุ้มครองหรือผู้ประสบปัญหาย่อมต้องพัฒนาให้สอดคล้องกัน คือ ผู้ที่ทำงานด้านการคุ้มครอง ก็ต้องพัฒนาเครื่องมือ รูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการให้ความช่วยเหลือที่ทันยุคทันสมัยอยู่เป็นสม่ำเสมอเพื่อจัดการปัญหาตามสถานการณ์ ส่วนผู้ประสบปัญหานั้นย่อมควรได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เพิ่มสูงขึ้นเพื่ออนาคตจากผู้ประสบปัญหา เขาจะกลายเป็นเพื่อนเพื่อช่วยเหลือพี่น้องในอนาคตวันข้างหน้าต่อไป

“การพัฒนากระบวนการช่วยเหลืออย่างเต็มประสิทธิภาพ นำสู่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ดวงดาวเดือน ลอยเกลื่อนบนฟากฟ้า

ดวงดาวหนา คอยนำพาผู้คน สู่หนทาง

หากลองคิด ดาวดวงน้อยนิดมีแสง สถิตอยู่เพียงใด

หากวันหนึ่ง แสงดวงดาวดับลงไป ใครหนอเล่าเฝ้านำทาง

ณัฐนิคม:ประพันธ์